

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Як відомо, агропромисловий комплекс (АПК) як одна з основних складових економіки поєднує: виробництво й переробку сільськогосподарської продукції та їх матеріально-технічне забезпечення. У відповідності з цим розрізняють три функціональні сфери галузей АПК: забезпечувальну, виробничу та переробну. Перша – забезпечує знаряддями праці виробничу та переробну сфери і включає: машинобудування (тракторне, сільськогосподарське та для харчової промисловості); агрохімію (мінеральні добрива, засоби захисту рослин тощо); комбікормову промисловість; систему матеріально-технічного обслуговування сільського господарства; меліоративне і сільське будівництво. Виробнича сфера включає: рослинництво й тваринництво. Третя сфера – харчова промисловість та вся інфраструктура, що забезпечує переробку сільгосппродукції та доведення кінцевого продукту до споживача.

З точки зору масштабів підприємств АПК, рівня їх технічного та фінансового забезпечення й обслуговування розрізняють три сектори: особисті селянські господарства (займають близько 29% усіх посівних площ); сектор МСВ (малі – до 50 га, середні – 50-500 га та великі підприємства – від 500 до 3000 га), який використовує майже 39% посівних площ в Україні та сектор агрохолдингів (господарств розміром від десятків до сотень тисяч гектарів), який використовує близько 32 % усіх посівних площ.

Перша сфера є визначальною, оскільки забезпечує технічний рівень та потенціал всього АПК. На сьогодні ця сфера (окрім агрохімії) в своїй більшості планомірно зруйнована або знаходиться на стадії завершення життєвого циклу в результаті проведення «реформ», починаючи з середини 90-х років минулого століття. Подолання кризового стану в сільському господарстві потребує радикальних змін в законодавчій базі, в організації державної системи

фінансування, постачання, держзамовлень, страхування тощо. Але сказане більше стосується селянських господарств, малих та середніх господарств сектору МСВ, які використовують поки що більшість орної землі.

Що стосується великих сільгосп підприємств та агрохолдингів, то вони переважно є власністю олігархів та фінансово-промислових груп і проблеми забезпечення та обслуговування в них поставлені на широку капіталістичну основу. Проблема полягає в тому що гігантські підприємства цього сектору стоять осторонь від державних інтересів, сприяють зубожінню й зникненню сіл, знищенню родючості земель, загостренню екологічних та соціальних проблем, зростанню ризиків нестабільності та соціальних бунтів.

Виробнича сфера переважної більшості АПК (сектор малих та середніх підприємств) характеризується низьким рівнем технології, що пояснюється рівнем її забезпеченості (див. вище п. 3). Це визначає собівартість та конкурентоспроможність продукції АПК на внутрішньому й зовнішньому ринку, рівень продовольчої бази країни та життя населення. Для забезпечення стабільного розвитку економіки держава не повинна стояти осторонь від вирішення проблем цієї сфери АПК.

Для особистих селянських господарств, малих та середніх підприємств виробничої сфери АПК необхідним є створення на державному рівні паритетних умов співробітництва з переробною сферою, створення та розширення спільних міжгосподарських переробних підприємств. Не можна далі миритися з ситуацією, коли виробники несуть основну частку витрат, труднощів організаційного характеру, втрат і збитків в умовах недостатнього фінансування та відсутності системи страхування, а основну частку економічної вигоди від цього забирає переробна сфера.

Не слід забувати про соціальну відповідальність підприємств АПК. Зайве захоплення вирощуванням технічних культур без дотримання їх чергування і вимог сівозміни веде до необоротних процесів виснаження родючості ґрунту. Відсутність у більшості підприємств виробничої сфери АПК комплексного ведення господарства (відсутність тваринництва) позбавляє сільгоспугіддя

основної бази родючості – органічних добрив. А надмірне використання мінеральних добрив не тільки не відновлює якості ґрунту, а й загострює проблему забруднення навколишнього середовища.

Відсутність комплексного ведення господарства в більшості підприємств («вимушена спеціалізація») виробничої сфери призводить не тільки до порушення балансу продовольчої бази населення (скорочення частки м'ясо-молочної продукції, постійне зростання її цін), а й до втрати матеріальної бази існування для цілого ряду галузей легкої промисловості України: шкіряної, взуттєвої, текстильної, швейної тощо.

Таким чином АПК як одна з найважливіших складових економіки переживає тяжкі часи, і його розвитку держава повинна приділяти особливу увагу. Основні напрямки цього розвитку, на нашу думку, повинні включати:

- забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції АПК на внутрішньому та зовнішньому ринках. Для цього необхідно забезпечити відповідний міжнародним стандартам рівень якості продукції та знизити її собівартість, за рахунок поліпшення технології та організації виробництва;

- на сьогодні знаряддя праці та технології для більшості підприємств виробничої та переробної сфери АПК (окрім агрохолдингів та досить великих спеціалізованих) не відповідають зарубіжним стандартам. Відродження забезпечувальної сфери АПК повинно стати завданням державного рівня;

- держава не повинна стояти осторонь процесу відновлення та подальшої структуризації всіх сфер та секторів АПК. Захоплення подальшою «повальною приватизацією» – це безвідповідальність, наслідками якої будуть зростання соціальної напруги та ризиків втрати державності;

- комплексне ведення господарства на підприємствах виробничої сфери – запорука успішного розвитку АПК та передумови для можливого відродження ряду галузей легкої промисловості України: шкіряної, взуттєвої, текстильної, швейної тощо;

- значну увагу слід приділяти соціальній відповідальності агрохолдингів, великих спеціалізованих підприємств виробничої сфери та

переробних підприємств.

О.О. Куліш, студентка НТУ «ХПІ», Харків

О.В. Назаренко, канд. екон. наук, доцент НТУ «ХПІ», Харків

ПРО АНТИКРИЗОВІ ДІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Протягом останніх років простежується стійка тенденція зростання кількості неплатоспроможних та збанкрутілих підприємств практично в усіх галузях економіки країни. Це пояснюється постійним впливом зовнішніх та внутрішніх економічних, політичних, соціальних, культурних та інших чинників, що призводять до фінансової кризи підприємств. Виділяють такі зовнішні фактори, що зумовлюють економічну кризу на підприємствах [1]:

– Зміна кон'юнктури економіки в цілому та коливання у обсягах валового внутрішнього продукту. Валовий внутрішній продукт становив у 2012 році – 392080 млн. грн., у 2013 році – 381289 млн. грн., у 2014 році на другий квартал – 372770 млн. грн., тобто спостерігається його значне зменшення за останні два роки [2]. Знижується і показник реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств.

– Не зростає купівельна спроможність населення, що визначається співвідношенням місячного доходу та прожиткового мінімуму. У 2012 році обсяг середньомісячного доходу на одну особу становив 2100,5 грн., у 2013 році – 2215,3 грн., за перший квартал 2014 року – 1994,3 грн., за другий – 2300,3 грн.. А розмір прожиткового мінімуму у 2012 році становив 1095 грн., у 2013 році – 1108 грн., з 1 січня 2014 року – 1176 грн. Співвідношення становлять відповідно 1,918 (2012 рік); 1,99 (2013 рік); 1,95 (2014 рік).

– Політична нестабільність, що позначається на рівні інфляції. Так, інфляція у 2014 році прогнозується на рівні 119%.

– Нестабільність господарського та податкового законодавства,